

Door Henk Jongsma, hoofdauteur Op niveau tweede fase 1<sup>e</sup> editie

# Principes

## Inleiding

Principes – die hebben we allemaal. Tenminste, als het ons goed uitkomt. Want opportunistisch zijn we natuurlijk ook allemaal: als het nodig lijkt, schuiven we voor een keer die principes wel opzij. Jij misschien niet, maar veel mensen toch wel, dat heb je vast weleens meegemaakt. Maar misschien is *principe* in veel gevallen toch ook wel een erg groot woord, en gaat het meer om afspraken met onszelf, om gewoonten?



Op 21 december 2013, dus vlak voor kerst en oud en nieuw – de periode waarin we weer goede voornemens behoren te hebben –, schreef Gijsbert van Es een prachtige column over juist dit onderwerp. Het eerste deel daarvan gebruiken we als uitgangstekst. Bij de opdrachten gaat het vooral om argumenten. Want principes moet je kunnen verdedigen en dat doe je met argumenten. En als je een keer van je principes afwijkt, heb je daar natuurlijk ook weer argumenten voor.

## Opzet van deze lesbrief

- Je leest de tekst, beantwoordt vragen daarover en voert een paar opdrachten uit naar aanleiding van die tekst (opdracht 1 t/m 8).
- Je maakt een opsomming van eigen standpunten en beschrijft een gebeurtenis waarbij je van je eigen standpunt afweek (opdracht 9, 10 en 11).
- Je houdt een enquête en trekt daaruit conclusies (opdracht 12 en 13).

## Uitgangstekst

1 Alleen bij tegenprestatie geef ik geld, als iemand me daarom vraagt op straat. Een orgelman krijgt 20 of 50 cent, soms een euro – 't is maar net wat ik in m'n portemonnee vind. Straatorgels zijn onderdeel van ons cultureel erfgoed; moet je zuinig op zijn.

2 Straatmuzikanten beloon ik naar de mate waarin hun muziek me raakt. *Blowing in the wind* op gitaar krijgt niks. Te makkelijk. Twee violisten zijn goed voor twee euro, ook omdat ik die helaas zo weinig tegenkom.

3 Aan levende standbeelden, van uitzinnig uitgedoste glitterfiguren, geef ik geen cent. Ga iets doen! Alleen maar 'je hand ophouden' doet me evenmin de portemonnee trekken. Ik vind 't mensonterend. We leven in een wanstaltig rijk land; niemand zou tot bedelen veroordeeld moeten zijn. Wie dat wel doet, is sociaal en/of mentaal 'beperkt' (ik zocht een vriendelijk woord). Deze mensen mogen we niet aan hun lot overlaten. En dat doen we wél als we hun zomaar een aalmoes in de hand stoppen. Ik heb een uitzondering gemaakt op deze regel. Dat kwam zo.



4 Ik liep van een station naar het centrum van een stad, vorige week. Op de brede stoep stond een vrouw stil: gekleed in lichtgrijs jack, bril en gebreid mutsje op het hoofd, boodschappentas aan de arm. Ze leek een beetje op wijlen koningin Juliana (over wie Godfried Bomans ooit schreef dat zij leek op alle vrouwen die bij Hillegom op de bus staan te wachten). Ik naderde haar, bekeek haar, we kregen oogcontact. Toen ik vlak bij haar was, deed ze een stap in mijn richting, op haar gezicht verscheen een glimlach. Ik dacht: oude vrouw wil de weg vragen. En inderdaad, ze had een vraag: 'Kunt u me geld geven voor een kopje koffie?'

5 Ik bekeek haar jas. Niks mis mee, geen vuil of vlek te zien. Ik vroeg: 'Kunt u zelf geen kopje koffie betalen?' 'Nee,' zei ze, 'ik woon tijdelijk bij het Leger des Heils. 's Ochtends om half acht moet je naar buiten, 's avonds om half zes mag je weer naar binnen.'

6 Een paar minuten praatten we op straat wat heen en weer. Ze vertelde dat ze 75 jaar oud was. In V., waar ze woonde, was ze enkele weken geleden uit haar huis gezet. Huurschuld. Familie, vrienden? 'Ik heb niemand op wie ik kan terugvallen.' Niemand? 'Nee, niemand. Ik had één dochter. Die is vier jaar geleden overleden.'

7 Mij schiet een interview met Simon Carmiggelt (precies honderd jaar geleden geboren) in herinnering. Hij vertelde over een echtpaar dat ruzie kreeg in de lobby van een hotel, 'waarna die man een asbak van tafel griste en naar het hoofd van zijn vrouw gooide.' De interviewer: 'Wat vreselijk!' Carmiggelt: 'Nee hoor, ik dacht: daar zit een stukje in.'

8 Ik zei: 'Ik geef u geen geld voor koffie, maar ik wil wel een kop koffie met u drinken.' Dat vond ze goed. Tien meter verder hing een bord van een hip koffiemark aan de gevel. Het bleek een grillrestaurant te zijn, Los Torros. Je kon er ook alleen maar koffie bestellen.

Naar: Gijsbert van Es, in: *NRC Handelsblad*, 21 december 2013.



### Opdracht 1

Lees de inleiding en bekijk het plaatje. Welke gedachte (maximaal twaalf woorden) van de man zou je als ondertekening bij het plaatje kunnen zetten?

### Opdracht 2

In de alinea's 1 t/m 3 vertelt de schrijver hoe hij reageert als mensen hem op straat om geld vragen. Hij deelt ons zijn standpunt mee, en geeft daar een argument of argumenten bij. Vul het schema in.

Onderwerp	Standpunt	Argument(en)	(Eventueel) subargument(en)
geld geven op straat		--	--
orgelman			
straatmuzikanten			
twee violisten			
levende standbeelden			
bedelaars			
zomaar een aalmoes geven			

### Opdracht 3

We onderscheiden een aantal soorten argumenten. Bekijk de argumenten die je bij opdracht 1 noteerde en zet ze in de juiste kolom.

Soort argument	Argument
voorbeeld als argument	
feitelijk argument	
ervaringsargument (empirisch argument)	
gezagsargument (beroep op autoriteit)	
vergelijking als argument	
moreel argument	
emotioneel argument	

### Opdracht 4

Over de situaties die Van Es in zijn tekst noemt, heb jij vast ook een eigen mening. Noteer je eigen standpunt, met argument(en).

Onderwerp	Standpunt	Argument(en)	(Eventueel) subargument(en)
geld geven op straat		--	--
orgelman			
straatmuzikanten			
twee violisten			

levende standbeelden			
bedelaars			
zomaar een aalmoes geven			

### Opdracht 5

Bekijk de argumenten die je bij opdracht 3 noteerde en zet ze in de goede kolom.

Soort argument	Argument
voorbeeld als argument	
feitelijk argument	
ervaringsargument (empirisch argument)	
gezagsargument (beroep op autoriteit)	
vergelijking als argument	
moreel argument	
emotioneel argument	

### Opdracht 6

Gijsbert van Es maakte een uitzondering op zijn regel, zegt hij (alinea 3).

- 1 Wat is de vraag van de vrouw?
- 2 Wat had Van Es moeten antwoorden?
- 3 Wat doet hem besluiten van zijn standpunt af te wijken?
- 4 Wat vraagt hij dus eigenlijk van de vrouw?
- 5 Wijkt Van Es nu wel of niet van zijn hoofdregel af? Motiveer je antwoord.

### Opdracht 7

In zijn relaas over de ontmoeting met de vrouw haalt Van Es twee schrijvers aan die in elk geval in hun tijd veel gelezen werden.

- 1 Welke twee schrijvers noemt hij?
- 2 Waardoor waren die in hun tijd bekend?
- 3 Waarom noemt Van Es juist deze twee schrijvers?

### Opdracht 8

Volgens het woordenboek (*Van Dale Groot woordenboek van de Nederlandse taal*) is opportunisme: 'het handelen zonder bepaald beginsel, naar de eisen van het ogenblik, waarbij men er naar streeft iedere omstandigheid ten voordele van zichzelf of zijn partij aan te wenden'.

Moet of mag je Gijsbert van Es in dit geval een opportunist noemen?

Schrijf een kort betoog (standpunt met argumenten) over deze kwestie.

### Opdracht 9

We maken het onderwerp iets breder: mensen die om hulp vragen, niet alleen op straat, maar in het algemeen. Wie help jij wel en wie beslist niet? Vul de schema's in.

Persoon/personen die je <b>wel</b> helpt	Standpunt	Argument(en)	(Eventueel) subargument(en)

Persoon/personen die je zeker niet helpt	Standpunt	Argument(en)	(Eventueel) subargument(en)

### Opdracht 10

- 1 Bekijk de argumenten die je gebruikte bij opdracht 8 goed en zet ze in de juiste kolom.

Soort argument	Argument
voorbeeld als argument	
feitelijk argument	
ervaringsargument (empirisch argument)	
gezagsargument (beroep op autoriteit)	
vergelijking als argument	
moreel argument	
emotioneel argument	

- 2 Objectieve argumenten zijn voor een ander, in een discussie bijvoorbeeld, sterker dan subjectieve. Kijk nog eens of je opdracht 8 nog met een objectief argument kunt aanvullen.

### Opdracht 11

Ook jij hebt je vast weleens niet aan je eigen regels gehouden: je hielp iemand die je eigenlijk niet had willen helpen, of je hielp iemand niet die je eigenlijk juist wel had moeten helpen.

Schrijf een kort verhaal, een column of een blog met jezelf als hoofdpersoon. Beschrijf wat er gebeurde, wat je aarzelingen waren, wat je tot een beslissing deed komen en hoe jij je daar achteraf over voelde.

### Opdracht 12

In het tweede deel van alinea 3 zegt de schrijver dat wie bedelaars een aalmoes geeft, die mensen aan hun lot overlaat. Dat lijkt vreemd, maar eerder zegt hij dat bedelen 'mensonterend' is en door geld te geven, kunnen die mensen juist blijven bedelen en zoeken ze niet iets anders.

Over bedelen ga je een enquête houden. Doe het zo.

- 1 Zoek een partner.
- 2 Bedenk tien stellingen over het onderwerp bedelen.
- 3 De mensen die je gaat enquêteren, kunnen antwoorden met *helemaal mee eens* – *dat weet ik nog zo net niet* – *niet mee eens* – *totaal niet mee eens*.  
Je enquêteformulier gaat er dus zo uitzien.

	Stelling	Helemaal mee eens	Dat weet ik nog zo net niet	Niet mee eens	Totaal niet mee eens
1					
2					
3					
4					
5					

6					
7					
8					
9					
10					

- 4 Je legt je stellingen aan dertig mensen voor. Zorg daarbij voor een goede spreiding: jonge mensen, oude mensen en mensen die tussen jong en oud in zijn. Probeer ook ongeveer evenveel mannen als vrouwen te benaderen.
- 5 Maak van de uitkomst van je enquête een kort verslag.

### Opdracht 13

- 1 Alle verslagen van de enquêtes worden aan de klas gepresenteerd. Iedereen maakt aantekeningen.
- 2 Vorm een groepje van vier personen. Probeer uit de gepresenteerde verslagen minimaal vijf algemene conclusies te trekken. Noteer ze. Je moet wel net zo lang door discussiëren tot jullie het echt eens zijn.
- 3 Vergelijk jullie conclusies met die van een ander groepje. Discussieer weer net zo lang door tot jullie het samen eens zijn.

